

A besorolási jelek típusaira, valamint azok rangsorára vonatkozóan a szabvány csak hivatkozik az *MSZ 3401-81 Bibliográfiai tételek betűrendbe sorolásának szabályai* c. szabványra, mivel ez utóbbi szabvány tárgya a bibliográfiai tételek rendezése a besorolási adatokban előforduló besorolási jelek alapján.

A szabvány 1983 januárjában jelent meg.

Kurucz Imréné

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár műszaki és tudományos filmbemutatóinak programja 1983 I. félévében

- 1983. február 21-22-23-25. (hétfő, kedd, szerda, péntek) Az MTA MMSZ Országos Kutatófilm Központ Felsőoktatási és Kutatófilm Tárának filmjei
- 1983. március 21-22-23-25. (hétfő, kedd, szerda, péntek) Postaügyi és távközlési filmbemutató
- 1983. április 5-6-7-8. (kedd, szerda, csütörtök, péntek) Oktatófilmapok szemléje
- 1983. május 30-31, június 1-3. (hétfő, kedd, szerda, péntek) Számítástechnikai film- és videobemutató

A filmbemutatók az OMIKK Budapest VIII. Múzeum u. 17. sz. alatti székházának klubtermében lesznek, a vetítésekre a belépés díjtalan.

A programokkal kapcsolatban részletes felvilágosítással szolgál a *Műszaki Film Tájékoztató Központ* (Budapest VIII. Reviczky u. 6. I. em. 110., telefon: 336-330 ill. 336-300/191 mellék).

DATABASE '83 NEMZETKÖZI KONFERENCIA

A nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok használata a műszaki és tudományos információs rendszerekben

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár 1983 júniusában ünnepli fennállásának 100. évfordulóját. Az ebből az alkalomból tervezett rendezvénysorozat kiemelkedő része a fenti nemzetközi konferencia, amelynek időpontja:

1983. június 6-8.

Helye: SZÁMALK, Budapest XI. Szakasits Árpád u. 68.

A Konferenciát az OMIKK az Unesco-val és érdekelt magyar szervezetekkel együttműködve szervezi a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (FID) támogatásával.

A Konferencia fő témái:

1. Nemzetközileg hozzáférhető, géppel olvasható adatbázisok és kiválasztásuk a nemzeti információs rendszerekben

Mit, milyen formában és milyen feltételek mellett ajánl a nemzetközi „adatbázis-piac”? Hogyan hangolható össze a nemzeti keretekben, nemzeti nyelven folyó dokumentációs-információs feldolgozás és a nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok használata? Tartalmi, kompatibilitási, gazdaságossági, jogi és pénzügyi szempontok, amelyek alapján célszerű dönteni a nemzeti információs rendszerekben az adatbázisok igénybevételeiről. Hogyan hangolható össze a nemzetközi munkamegosztás eredményeként létrejövő, illetve a nemzeti (állami vagy magán) vállalkozások keretében előállított, terjesztett adatbázisok használata? Ki tervezzen és ki döntsön az adatbázisok kiválasztása, beszerzése és használata tekintetében?

2. Az adatbázisok használatának szervezése és irányítása a nemzeti rendszerekben

A centralizáltság és/vagy decentralizáltság aránya az adatbázisok alkalmazásában nemzeti rendszerek és a csatlakozó információs rendszerek, valamint a költségviselés szempontjából. Az adatbázisok outputjának terjesztését szolgáló rendszerek és szolgáltatók. Hogyan hozzuk összhangba a dokumentumra-, diszciplínára- és problémára orientált adatbázisokra épülő információs szolgáltatások feladatait? Hogyan elégíthetők ki a primer dokumentumok iránt megnövekvő igények? Szervezési, technikai és pénzügyi szempontok.

3. Az új információs és kommunikációs technológiák hatása

Mai és jövőbeli információs technikák különböző felhasználók számára. Mikroformátumú adatbázisok: ezek jellegzetes vonásai és kapcsolatuk a számítógéppel olvasható adatbázisokkal. Online és off-line hozzáférhetőség: alternatív vagy kiegészítő módszerek? Hogyan érhető el a hálózatok és alhálózatok technikai és módszerbeli kompatibilitása? A különböző adatátviteli megoldások pénzügyi szempontjai: a fejlődés iránya és befolyása az információs szolgáltatásokra. A modern szövegtovábbítás és megjelenítés (telex stb.) hatása az adatbázisok használatára és az eredeti dokumentumok és adatok hozzáférhetővé tételére. A számítógép és mikrografia kapcsolt használatának fejlődési irányai az adatbázisok használatában.

4. A felhasználók magatartásának és az adatbázisok használatának kölcsönhatása

A felhasználók információigényeinek és tájékozódási szokásainak alakulása az adatbázisok széles körű alkalmazásának hatására. Felhasználói követelmények az adatbázisok megválasztásával, használatával, szervezetével és az eredeti dokumentu-

mokkal, adatokkal való ellátással szemben. Hogyan használhatók az adatbázisok és az ezekre épülő információs szolgáltatások az irányítók (menedzserek) komplex információigényének kielégítésére alkalmas szolgáltatások háttéréként? Milyen módszerekkel célszerű a végfelhasználóknak a szolgáltatások új eszközeivel és formáival szembeni idegenkedését csökkenteni? Az információs közvetítő szakemberek szerepe, miként lehet őket felkészíteni az új követelmények teljesítésére?

A Konferencia időtartama alatt a helyszínen megrendezésre kerül:

egy film- és video-bemutató, valamint egy kiállítás.

Részvételi díj: magyar szakembereknek 2000 Ft. Ez az összeg magában foglalja a rendezvények szabad látogatását valamint a Konferencia előadásait tartalmazó kötetet.

Jelentkezési határidő: 1983. május 1.

További információk és jelentkezési lapok a következő címen kaphatók: *DATABASE '83 Szervező Bizottság, c/o OMIKK.*

BIBLIOMETRIA

Mire használhatók a bibliometriai tanulmányok?

Az elmúlt évtizedben a bibliometriai tanulmányok száma ugrásszerűen emelkedett. Ezeket ugyanis – látszólag – könnyű elkészíteni, nem kell zaklatni a felhasználókat, a nyert adatokat sokféleképpen fel lehet dolgozni, az eredményeket pedig mutató grafikonokkal, táblázatokkal lehet bemutatni.

A *bibliometria*: rögzített ismereteket tükröző kvantitatív adatok gyűjtése és elemzése. A mérés területei a következők lehetnek:

- a szakirodalom (dokumentumok) mérete, növekedése és szerkezete. Forrásai: bibliográfiák, referáló és indexelő szolgáltatások, statisztikák stb.;
- koncentráció és szóródás. Ez vonatkozhat pl. egy adott téma folyóiratcikkeire, de egyes szerzők, címek keresletére, használatára is. Forrásai: bibliográfiák, könyvtárhasználat, hivatkozatok (citations);
- avulás. Forrásai: könyvtárhasználat, hivatkozatok;
- címek (főleg folyóiratcímek) „klaszerizálása” csoportok kialakítására. Forrásai: hivatkozatok;
- szakterületek, nyelvek, dokumentumtípusok stb. kölcsönös kapcsolatai. Forrásai: bibliográfiák, szekunder szolgáltatások, könyvtárhasználat, hivatkozatok.

A bibliometriai tanulmányoknak nemcsak elméleti, hanem gyakorlati hasznát is tulajdonítanak – ezek szerint a könyvtárak hasznosíthatják pl.

a dokumentumok méreteinek és számának változásait (ideális mértékű állománygyarapítás kialakítására);

a szakirodalom-koncentráció és -szóródás adatait (a legszükségesebb dokumentumok beszerzésére ill. szolgáltatások nyújtására);

az avulást tükröző adatokat (selejtezési célokra).

A következőkben vizsgáljuk meg mindenekelőtt az adatgyűjtés, majd a felsorolt részterületek problémáit, korlátait.

Adatgyűjtés

A bibliometriai tanulmányok nehézségei már az adatgyűjtésnél elkezdődnek. A *szakirodalom méreteit-növekedését* elemző tanulmányokhoz a megjelent statisztikai források (pl. az *Unesco Statistical Yearbook*) általában nem megfelelőek, hiszen még a legfejlettebb országokban szolgáltatott adatok teljességét és összehasonlíthatóságát sem lehet kétségbevonni. Nemzeti bibliográfiákra vagy egyéb közismert szakirodalmi kalauzokra támaszkodni egyrészt hosszú és kimerítő feladat, másrészt ezek természetesen csak saját „gyűjtőkörükön” belül tájékoztatnak bennünket. Tényleges könyvtári gyűjtemények elemzése – néhány ritka esettől eltekintve (átfogó gyűjtemény, hosszú ideje tartó, következetes állománygyarapítás) – szintén nem sokat ér.

A következő alapvető probléma a *mérés egységeivel* kapcsolatos. A folyóiratok száma pl. nem sokat mond, hiszen a folyóiratok átlagos méretei változhatnak. Ami a könyveket illeti, azok eltérő mérete érdekes lehet, pl. az átlagos amerikai könyv vastagabb, mint az angol, ami a helyigény előzetes kiszámításakor figyelemreméltó szempont lehet.